

Accounting of Crypto Coins Under TAS / TFRS

TMS /TFRS Kapsamında Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi ¹

Doç. Dr. Alirıza Ağ

Bayburt Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, alirizaag@bayburt.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5345-6245

Doç. Dr. Ünal Gülhan

Bayburt Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, unalgulhan@bayburt.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8964-4018

Abstract

With the effect of globalization, significant changes and developments have occurred in technology. Especially in recent years, as a result of the developments in internet technology, both economic life and social life have been significantly affected. Changing human needs and the possibilities provided by internet technologies have caused the classical means of exchange and transfer methods to change. One of the developments in this direction is the "Blockchain" technology, which we translate as Blockchain. With the Blockchain technology method, people can perform their assets and asset transfers in a fast, reliable and transparent manner without the need for a central authority. With the use of this technology, one of the alternative means of exchange that has entered our lives is crypto currency. The most important advantage in the use of cryptocurrencies is that the transaction costs are minimal due to the fact that the transfers take place electronically, and the transactions are carried out quickly and reliably. For these reasons, the interest in crypto money in today's world is increasing day by day, and the use of crypto money has also become widespread. With the widespread use of cryptocurrencies, the issue of how to account for cryptocurrencies has also come to the fore. In terms of accounting standards, there are no regulations for cryptocurrencies. However, studies have focused on what kind of asset cryptocurrencies should be classified as. In this study, firstly, cryptocurrencies and the blockchain system that led to the emergence of these coins were mentioned. Then, what kind of an asset and accounting for cryptocurrencies within the scope of TMS / TFRS are examined with case studies. As a result of the study, it is considered that it would be appropriate to monitor cryptocurrencies in 108 Other Liquid Assets Account for speculative purchases and sales, and cryptocurrencies obtained as a result of mining in 157 Other Stocks Accounts for businesses operating in cryptocurrencies.

Extended Abstract

Introduction: With the effect of globalization, significant changes and developments have occurred in technology. Especially in recent years, as a result of the developments in internet technology, both economic life and social life have been significantly affected. Changing human needs and the possibilities provided by internet technologies have caused the classical means of exchange and transfer methods to change. One of the developments in this direction is the "Blockchain" technology, which we translate as Blockchain. With the Blockchain technology method, people can perform their assets and asset transfers in a fast, reliable and transparent way without the need for a central authority. With the use of this technology, one of the alternative means of exchange that has entered our lives is crypto currency. Cryptocurrencies, whose popularity has increased with the developments in technology, can be briefly expressed as the currency in which its own encryption system is used. In other words, cryptocurrencies are digital data that do not have any physical assets but have financial features (Günay and Kargı, 2018: 62; Temelli, 2019:108). The most important advantage in the use of cryptocurrencies is that the transaction costs are minimal due to the fact that the transfers take place electronically, and the transactions are carried out quickly and reliably. For

¹ Bu çalışma 22-25 Aralık 2021 tarihinde "International Congress on Scientific Advances" Kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

these reasons, the interest in crypto money in today's world is increasing day by day, and the use of crypto money has also become widespread. However, there is no legal regulation regarding cryptocurrencies, which are becoming more and more widespread in line with the developments in technology, and there is no standard on how to account for cryptocurrencies.

Method: In this study, firstly, brief information about blockchain technology and cryptocurrency mining is given. Subsequently, the accounting of Bitcoin transactions in Turkey was emphasized and a literature review was made. In addition, crypto money transactions are discussed in terms of accounting standards, and it is emphasized what kind of asset crypto money should be classified. Then, what kind of an asset and accounting for cryptocurrencies within the scope of TMS / TFRS were examined with case studies.

Findings: In many countries, as in our country, there are no regulations on how to account for cryptocurrencies. In addition, accounting transactions can be carried out in accordance with international accounting and financial reporting standards, basic concepts of accounting and generally accepted accounting principles for the registration, valuation and reporting of cryptocurrencies. Although there is no regulation about cryptocurrencies, it does not change the fact that cryptocurrencies exist. Cryptocurrencies are subject to trading or mining transactions by businesses. Therefore, it is necessary to make accounting records of these transactions.

Conclusion and recommendations: Despite the widespread use of cryptocurrencies in the world, there are no legal regulations in many countries yet, as in our country. In addition, the concept of electronic money was added to the law with the "Law on Payment and Securities Settlement Systems, Payment Services and Electronic Money Institutions" numbered 6493 published by the Banking Regulation and Supervision Agency (BDDK) on 27.06.2013. However, cryptocurrencies are not considered as electronic money within the scope of the law, so it is stated that surveillance and control is not possible within the framework of the relevant law (BDDK, Law No. 6493). In many countries, as in our country, there are no regulations on how to account for cryptocurrencies. In addition, accounting transactions can be carried out in accordance with international accounting and financial reporting standards, basic concepts of accounting and generally accepted accounting principles for the registration, valuation and reporting of cryptocurrencies. Although there is no regulation about cryptocurrencies, it does not change the fact that cryptocurrencies exist. Cryptocurrencies are subject to trading or mining transactions by businesses. Therefore, it is necessary to make accounting records of these transactions. Although it is not known whether a regulation on cryptocurrencies will be made in national and international accounting standards, it is a necessity to make accounting records. We believe that it would be appropriate to show cryptocurrencies in cash values for businesses that make purchases and sales for speculative purposes. Although it is not a legal regulation, cryptocurrencies should be monitored in 108 Other Liquid Values account due to the concept of Primacy of Essence. Cryptocurrencies, which are not formally seen as electronic money, are essentially seen as a medium of exchange for investment purposes by businesses. In addition, after cryptocurrencies are produced by crypto-mining businesses, they should be tracked in 157 Other Stocks account. For example, the supply of Bitcoin is limited to 21 million units, and approximately 18.5 million units have been mined to date. In the event of a regulation for cryptocurrencies in our country, one of the types of businesses that can be encountered will be businesses that buy and sell cryptocurrencies, just like exchange offices. In this case, it would be appropriate for these businesses to track cryptocurrencies in 153 Commercial Goods accounts.

Keywords: Cryptocurrency, Blockchain, Accounting Standards, Accounting

JEL Classification: M40, M41, M48

Özet

Küreselleşmenin etkisiyle birlikte teknolojide önemli değişim ve gelişimler meydana gelmiştir. Özellikle son yıllarda internet teknolojisinde meydana gelen gelişmeler sonucu gerek ekonomik hayat gerekse de sosyal hayat önemli ölçüde etkilenmiştir. Değişen insan ihtiyaçları ve internet teknolojilerinin sağladığı imkanlar klasik değişim araçları ve transfer yöntemlerinin değişmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda ortaya çıkan gelişmelerden bir tanesi Blokzincir olarak tercüme ettiğimiz «Blockchain» teknolojisidir. Blockchain teknolojisi yöntemiyle insanlar merkezi bir otoriteye gerek duymaksızın varlıklarını ve varlık transferlerini hızlı, güvenilir ve şeffaf bir biçimde gerçekleştirebilmektedir. Bu teknolojinin kullanılmasıyla birlikte hayatımıza giren alternatif değişim araçlarından biride kripto para birimidir. Kripto paraların kullanımındaki en önemli avantaj transferlerin elektronik ortamda gerçekleşmesi nedeniyle işlem maliyetlerinin minimum düzeyde olması, işlemlerin hızlı ve güvenilir bir biçimde

gerçekleşmesidir. Bu nedenlerden dolayı günümüz dünyasında kripto paraya olan ilgi gün geçtikçe artmakla beraber kripto paranın kullanımı da yaygınlaşmıştır. Kripto para kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte kripto paraların nasıl muhasebeleştirileceği konusu da gündeme gelmiştir. Muhasebe standartları açısından da kripto paralar için herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte yapılan çalışmalarda kripto paraların ne tür bir varlık olarak sınıflandırılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Yapılan bu çalışmada ilk olarak kripto paralar ile bu paraların ortaya çıkmasına neden olan blokcahin sistemine değinilmiş. Akabinde TMS/TFRS kapsamında kripto paraların ne tür bir varlık olduğu ve muhasebeleştirilmesi örnek olaylarla irdelenmiştir. Çalışma sonucunda spekülasyon amaçlı alım-satım yapan işletmeler için kripto paraların “108 Diğer Hazır Değerler” Hesabında, kripto para işletmeciliği yapan işletmeler içinse kazım sonucunda elde edilen kripto paraların “157 Diğer Stoklar” Hesabında izlenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Blok Zincir, Muhasebe Standartları, Muhasebeleştirme

JEL Sınıflandırması: M40, M41, M48

GİRİŞ

İnternetin hayatımıza girmesiyle teknolojiye gelişmeler oldukça hız kazanmıştır. Bu gelişmelerden bir tanesi Blokzincir olarak tercüme ettiğimiz «Blockchain» teknolojisidir. Blockchain’in ortaya çıkması aslında öyle yazıldığı gibi Satoshi Nakamoto isimli şahıs(lar)ın 2008 yılında bir makale yayınlaması ile olmamıştır. 70’lerden beri süren 1980 yılında Ralph Merkle’in meşhur makalesi ile başlayan çözülmesi çok zor kripto para ve şifreli ağlar ile başlamıştır (Sert, 2019: 15).

Bu sistemleri kripto (şifreleme) sistemleri ile güvenilir kılan en önemli iki özellik:

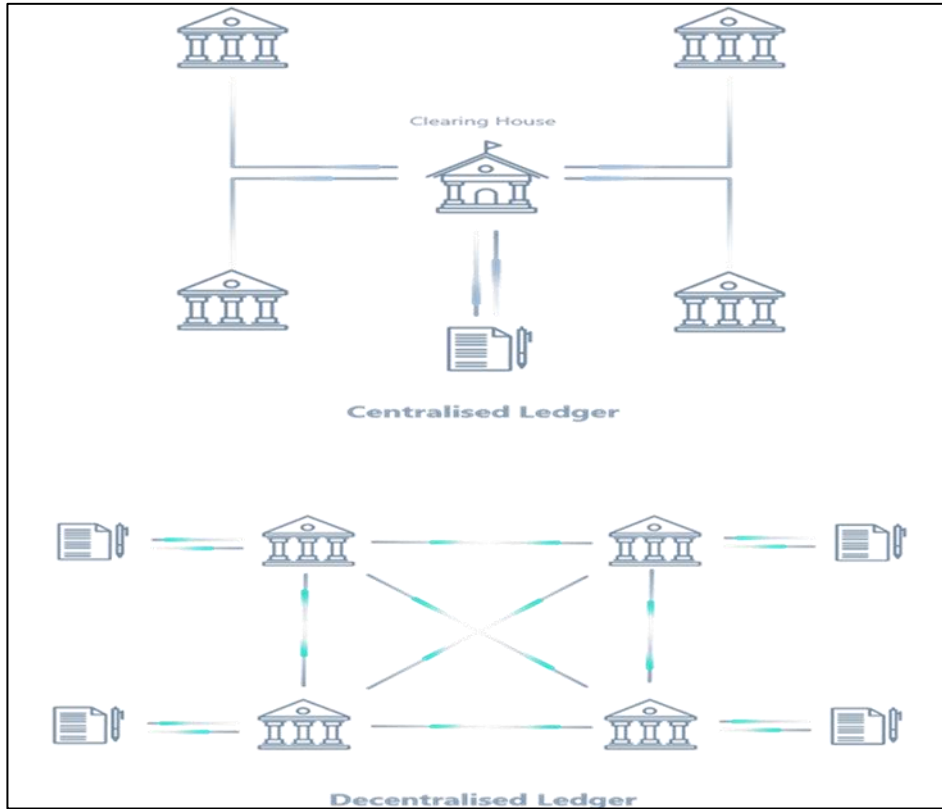
- Sistemin bilgilerinin sistemdeki (ağdaki) tüm üyeler (makinelere) tarafından şeffaf bir şekilde tutulması,
- Yapılan bir işlemin geriye dönük olarak değiştirilememesi ve zaman geçtikçe böyle bir çabanın daha da imkânsız hale gelmesidir.

Blockchain’in merkeziyetsiz bir yapıya sahip olması, 256 haneli kriptografik güvenlik önleminin bulunması ve işlem maliyetlerini minimize etme avantajlarına sahip olması nedeniyle Satoshi Nakamoto tarafından Blockchain teknolojisinin para transferlerinde de kullanılabilirliğini tespit etmesiyle kripto paralar günlük hayatımıza girmiştir. Bilindiği üzere ilk üretilen kripto para Bitcoin olmuştur. Bitcoin’in arkasından Ethereum ve Tether gibi kripto paralar piyasa sürülmüştür. 2021 yılı Kasım ayı itibariyle piyasalarda yaklaşık 14 bin Coin ve Token olduğu tahmin edilmektedir. Kripto paraların Dünya’da her kesim tarafından kabul gördüğü dikkate alındığında uzun bir süre hayatımızda yer edeceğini söylemek mümkündür.

Teknolojide meydana gelen gelişmelerle birlikte popüleritesi artan kripto paralar kısaca kendine özgü şifreleme sisteminin kullanıldığı para birimi olarak ifade edilebilir. Bir başka ifade ile kripto paralar herhangi bir fiziksel varlığı olmayan ancak mali özelliklere sahip dijital nitelikteki verilerdir (Günay ve Kargı, 2018: 62; Temelli, 2019:108). Bununla birlikte teknolojiye meydana gelen gelişmeler doğrultusunda kullanımı giderek yaygınlaşan kripto paralar ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme olmamakla birlikte kripto paraların nasıl muhasebeleştirileceği konusunda herhangi bir standart bulunmamaktadır. Yapılan bu çalışmada ilk önce blockchain teknolojisi ve kripto para madenciliği hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Bununla birlikte kripto para işlemleri muhasebe standartları açısından ele alınmış, kripto paraların ne tür bir varlık olarak sınıflandırılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Akabinde TMS/TFRS kapsamında kripto paraların ne tür bir varlık olduğu ve muhasebeleştirilmesi örnek olaylarla irdelenmiştir.

1. BLOCKCHAIN NEDİR?

Blockchain bir iş ağındaki işlemlerin kaydedilmesi ve varlıkların takip edilmesi sürecini kolaylaştıran, paylaşılan ve üzerinde değişiklik yapılamayan bir büyük defterdir. Varlıklar somut (ev, araba, nakit, toprak) veya soyut (fikri mülkiyet, patent, telif hakları, marka) olabilir. Değerli olan hemen hemen her şey bir blockchain ağında izlenebilir ve üzerinde işlem yapılabilir, bu da riski azaltır ve işe dahil olan tüm maliyetlerin düşürülmesini sağlar (<https://www.ibm.com/tr-tr/topics/what-is-blockchain> alıntı tarihi 18.11.2021). Blockchain'in teknolojisi merkeziyetsiz bir yapıya sahiptir. Bu durumu merkezi bir yapıyla karşılaştırmak gerekirse karşımıza şu iki şu iki şema çıkmaktadır. Literatürde kredi hacmi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar daha çok finansal gelişme ve ekonomik büyüme kapsamında ele alınmaktadır. Finansal gelişmenin ekonomik büyümeyi mi yoksa ekonomik büyümenin finansal gelişmeyi mi sağladığı sorusunun cevabının tespiti için yapılan çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

Şekil 1. Merkezi ve Dağıtık Defter (WEB1, 2021)

2. KRİPTO PARA MADENCİLİĞİ (MİNİNG) NEDİR?

Kripto paralardan gelir elde etmede temel olarak iki yöntem bulunmaktadır. Birincisi spekülasyon amaçlı ticaretini yapmak, ikincisi ise veri madenciliği yapmaktır. Kripto para madenciliği, en temel tanımıyla, özel yazılım ve donanımlara sahip cihazların (bilgisayar) karmaşık problemleri çözerek kripto para transfer işlemlerini onaylaması ve bunun sonucunda yeni üretilen kripto para ile ödüllendirilmesidir. Teoride, bir bilgisayara ve internete sahip olan herkes madencilik yapabilmektedir. Cüzdanlar arasında yapılan transferler, çoğu blockchainde onaylanmadan önce bir işlem havuzuna (mempool) aktarılır. Ardından bu işlemler bir araya getirilerek bir blok oluşturulur. Bu bloklar, ağa bağlı cihazlar tarafından doğrulanarak onaylandıktan sonra blockchaine yazılır. Kripto para madencileri, transfer işlemlerini doğrular, onaylar ve blockchain bir kopyasını saklamak suretiyle sistem tarafından kripto para ile ödüllendirilmektedirler.

3. TÜRKİYEDE BITCOİN'İN MUHASEBE AÇISINDAN

Dünyada kripto para kullanımının yaygınlaşmasına rağmen ülkemizde olduğu gibi henüz birçok ülkede herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) 27.06.2013 tarihinde yayınladığı 6493 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” ile elektronik para kavramı kanuna eklenmiştir. Bu doğrultuda karşılığı için güvence verilmeyen Bitcoin'in herhangi bir özel ya da resmi kurum tarafından ihraç edilmemesi ile mevcut yapısı ve işleyişi itibarıyla kanun kapsamında elektronik para olarak değerlendirilmediği, dolayısıyla da ilgili kanun çerçevesinde gözetim ve denetimi mümkün görülmediği belirtilmiştir (BDDK, 2019; Temelli, 2019: 111). Ülkemizde olduğu gibi birçok ülkede Bitcoin'in ne şekilde muhasebeleştirileceği konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır (Aslantaş Ateş, 2016: 362). Bununla birlikte kripto paraların kayda alınması, değerlendirilmesi ve raporlanması hususunda uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda muhasebeleştirme işlemleri gerçekleştirilebilmektedir (Dizkırıcı ve Gökğöz, 2018: 100).

Bitcoin Magazine Dergisi'nde (2015) Bitcoin'in ödeme aracı, temel para birimi ve yabancı para birimi olarak üç şekilde muhasebeleştirilebileceği ortaya konulmuştur. Bitcoinin bir ödeme aracı olarak ele alınması durumunda hazır değerler grubu içerisinde yeni bir hesap açılarak muhasebeleştirilmesi gerekir. Bitcoin'in kullanımının yaygın olmaması ve geçerli bir para birimi olamaması nedeniyle temel para birimi olarak muhasebeleştirilmesi şu an için olanaksızdır. Bununla birlikte bitcoinle ilgili durumların yasal bir zemine oturtulması bitcoin'in ülkeler tarafından tanınması durumunda ulusal para birimi dışında farklı bir para birimi olarak muhasebeleştirilmesi uygun bir yöntem olarak görülmektedir (Temelli, 2019: 111). Ülkemiz açısından değerlendirme yapacak olursak yabancı para üzerinden yapılan işlemler muhasebenin temel kavramlarından “Parayla Ölçülme Kavramı” gereği Türk Lirası'na çevrilerek kayıt altına alınmaktadır. Bu doğrultuda yapılan değerlendirmede kripto paraların muhasebenin temel kavramlarından “Özün Önceliği Kavramı” gereği, bir yabancı para olarak değerlendirilip işlemin gerçekleştiği tarihteki kuru üzerinden Türk Lirası'na çevrilerek kayıt altına alınması uygun görülmektedir (Dizkırıcı ve Gökğöz, 2018: 100).

4. LİTERATÜR

Literatür incelendiği kripto para işlemleri ve muhasebeleştirilmesi ile ilgili gerek ulusal gerekse de uluslararası birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların bazıları aşağıdaki gibidir.

Raiborn ve Marcos'da (2015), yapmış oldukları çalışmada Bitcoin sisteminin nasıl çalıştığını ele almış, finansal muhasebe açısından bitcoin işlemlerinin muhasebeleştirilmesini varlık sınıflandırması, madencilik, yatırım holdingleri, borsalar, birleşme ve devralma işlemleri gibi konularda irdelemişlerdir.

Serçemeli (2018), yapmış olduğu çalışmada kripto paraların muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi konularını irdelemiştir. Akabinde kripto para ihtiyacını ortaya çıkaran nedenler ile blok zincirleri teknolojileriyle hakkında bilgi vermiştir. Kripto para işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi konularını sayısal örneklerle incelemiş ve sonuçta uluslararası kripto para birimleri standartları oluşturulması önerisinde bulunmuştur.

Gröblacher (2018), yapmış olduğu çalışmada kripto paraların finansal raporlama ve UFRS kapsamında ne tür bir varlık sınıfı içerisinde gösterileceği konularına değinmiştir. Çalışma sonucunda kripto paraların nakit, nakit benzeri, finansal araçlar ve stoklar sınıfında değerlendirilemeyeceği, buna karşılık kripto paraların maddi olmayan duran varlık olarak değerlendirilmesinin uygun olduğu görüşüne varmıştır.

Prochazka (2018), yapmış olduğu çalışmada kripto paraların UFRS kapsamında muhasebeleştirilmesi konusunda çeşitli muhasebe modelleri ortaya koymuş. Bununla birlikte yatırım amacıyla elde edilen

kripto paraların gerçeğe uygun değer ile muhasebeleştirilmesinin finansal tablo kullanıcıları için doğru ve güvenilir bilgiyi sağlayacağı sonucuna varmıştır.

Temelli (2019), yapmış olduğu çalışmada kripto para birimlerinden olan bitcoinin işleyişi ve özellikleri hakkında bilgi vermiş. Akabinde Türkiye’de bitcoin işlemlerinin muhasebeleştirilmesi konusunu sayısal örneklerle incelemiştir.

Six ve Himmer (2019), yapmış oldukları çalışmada UFRS, Avrupa Ticaret Kanunları ve vergi kuralları açısından kripto para işlemlerinin nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini incelemiştir.

Kızıl (2019), yapmış olduğu çalışmada kripto para ve blockchain teknolojisi hakkında teorik bilgiler vermiş, akabinde kripto paranın vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesini inceleyerek çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Güdelci (2020), yapmış olduğu çalışmada UFRS kapsamında kripto paraların ne tür bir varlık olduğu ve nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini incelemiştir. Çalışma sonucunda kripto paraların maddi olmayan duran varlıklar içerisinde muhasebeleştirilmesinin uygun olacağı kanaatine varmış.

5. KRİPTO PARALARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Günümüz dünyasında kripto paraların yaygın bir biçimde kullanılmaya başlamasıyla birlikte kripto paraların muhasebeleştirilmesi önem arz etmektedir (Raiborn ve Sivitanides, 2015: 33). Lakin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kripto paraların nasıl muhasebeleştirileceği konusunda herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır (Aslantaş Ateş, 2016:362). Muhasebe standartları açısından da kripto paralar için herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte yapılan çalışmalarda kripto paraların ne tür bir varlık olarak sınıflandırılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Literatürde kahir ekseriyetle kripto paralar işletmeler için varlık olarak kabul edilmektedir. Ancak kripto paraların ne tür bir varlık olduğu konusunda tam bir fikir birliği bulunmamaktadır (Raiborn and Sivitanides 2015: 27).

Literatür çalışmalarında kripto paraların

- Nakit ve nakit benzerleri,
- Nakit olmayan finansal varlıklar,
- Maddi olmayan duran varlıklar,
- Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller
- Stoklar şeklinde sınıflandırıldığı görülmektedir (Güdelci, 2020:243).

5.1. Nakit ve Nakit Benzeri Varlık Sınıflandırması

Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 7 ‘de nakit, işletmedeki nakit ile vadesiz mevduatı ifade ederken; nakit benzerleri, nakde kolayca çevrilebilen ve değerindeki değişim riski önemsiz olan yüksek likiditeye sahip kısa vadeli yatırımlar olarak ifade edilmektedir. Kripto paralar günümüzde değişim aracı olarak kullanılmakla birlikte temel olarak transfer maliyetlerini minimize etmek amacıyla ortaya çıkmıştır.

Kripto paraların piyasadaki değeri herhangi bir düzenleyici kuruluş veya devletin etkisi olmadan piyasadaki arz ve talebe göre belirlenmektedir. Ayrıca günümüzde kripto paralar Vakıfbank ve Ziraat Bankası aracılığıyla Binance borsasına transfer edilebilmekte ve TL’ye kolayca çevrilebilmektedir. Bu yönüyle kripto paraların TMS 7 kapsamında muhasebeleştirilmesi mümkün gözükmektedir. Bir başka ifadeyle kripto paralar TMS 7’ye göre nakit benzeri varlıklar sınıfına girmektedir.

5.2. Nakit Olmayan Finansal Varlıklar Sınıflandırması

TMS 32’de finansal varlık, nakit, başka bir işletmenin öz kaynağına dayalı finansal araç veya İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek ya da ödenebilecek olan araçlar olarak ifade edilmektedir (TMS 32, 11. paragraf s: 2). Ayrıca TMS 32’de bir varlığın finansal varlık olarak kabul edilebilmesi için taraflar arasında sözleşmeye dayanan bir ilişkinin olması gerektiği belirtilmektedir (TMS 32, 17. paragraf s: 6) Dolayısıyla kripto para alım-satımında taraflar arasında herhangi bir sözleşme söz konusu olmamakta, kripto para sahipleri bu parayı piyasada istedikleri zaman satabilmektedirler (Ramrakhiani, 2018: 30).

Bu nedenlerden dolayı kripto para, TMS 32 ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) 9 kapsamında nakit olmayan finansal varlık olarak değerlendirilemez (Eren vd., 2020:1358, Güdelci, 2020:245).

5.3. Maddi Olmayan Duran Varlıklar Sınıflandırması

TMS 38’de fiziksel bir yapısı olmayan bununla birlikte tanımlanabilir parasal olmayan varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar olarak ifade edilmektedir. TMS 38’de bir maddi olmayan duran varlığın sahip olması gereken özellikler belirlenebilirlik, kontrol ve gelecekte ekonomik yarar sağlama olarak belirtilmiştir (TMS 38, 9-17. paragraf s: 5-6).

TMS 38’e göre İşletmeler sıklıkla kaynak tüketir veya bilimsel ya da teknik bilgi, yeni süreç veya sistemlerin tasarım ve uygulanması, lisans, fikri mülkiyet hakları, piyasa bilgisi ve markalar (marka isimleri ve yayın hakları dahil) gibi maddi olmayan kaynakların elde etme, geliştirme, bakım veya iyileştirilmesi sırasında çeşitli borçlar yüklenirler. Bu geniş kapsamlı başlıklar altındaki kalemlerin yaygın örnekleri; bilgisayar yazılımı, patentler, telif hakları, sinema filmleri, müşteri listeleri, ipotek hizmeti sunma hakları, balıkçılık lisansları, ithalat kotaları, isim hakları, müşteri ve tedarikçi ilişkileri, müşteri sadakati, pazar payı ve pazarlama haklarıdır (TMS 38, 9. paragraf s: 5).

Kripto Paralar TMS 38 paragraf 9’da belirtilen hiçbir tanıma uymamaktadır. Dolayısıyla kripto paraların maddi olmayan duran varlık kapsamında değerlendirilmesinin doğru olmadığı kanaatindeyiz. Ayrıca maddi olmayan duran varlıklara yapılan yatırımlar gelecekte ekonomik yarar sağladıkları süre zarfında amortisman yoluyla yok edilirler. İşletmeler tarafından kripto paraları satın almak için ödenilen bedellerin amortisman yoluyla yok edilmesi mümkün değildir. Kripto paraların maddi olmayan duran varlıklar sınıfında değerlendirilemeyeceği görüşümüz Sixt ve Himmer’in 2019 yılında yaptıkları çalışma ile örtüşmektedir.

5.4. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Sınıflandırması

TMS 40’a göre yatırım amaçlı gayrimenkul, mal veya hizmet üretiminde ya da tedarikinde veya idari amaçla kullanılmak veya normal iş akışı çerçevesinde satılmak gayeleri dışında; kira geliri veya değer artış kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla elde tutulan gayrimenkullerdir (arsa veya bina ya da binanın bir kısmı veya her ikisi) (TMS 40, 5. paragraf s: 2).

Kripto paralar bu tanımda yer alan unsurları taşımadığı aşıkardır. Dolayısıyla kripto paraların yatırım amaçlı gayrimenkul sınıflandırması içinde yer alması uygun olmayacaktır.

5.5. Stoklar Sınıflandırması

TMS 2’ye göre stoklar, olağan iş akışı içinde satılmak üzere elde tutulan, olağan iş akışı içinde satılmak üzere üretilmekte olan veya üretim sürecinde veya hizmet sunumunda kullanılacak hammadde ve malzeme şeklinde bulunan varlıklar olarak ifade edilmektedir (TMS 2, 6. paragraf s: 1).

Her ne kadar literatürde kripto paraların stoklar sınıfında yer almasının doğru olmadığı kanaati hakim olsa da (Gröblacher 2018, 90), bu konuya iki açıdan bakıldığında kripto paraların stoklar sınıfında yer almasının mümkün olduğu kanaatindeyiz.

Birincisi, döviz alım satımı yapan bir işletme için alım satım sözleşmesi konusu döviz nasıl bir stok sınıfına giriyorsa, kripto para alım satımı yapan bir işletme için de kripto paralar stoktur. Henüz birçok ülkede bu konuda bir regülasyon yapılmadığı için şu an itibarıyla bu kayıtları yapmak mümkün değildir. Ancak ileride yapılacak bir regülasyon ihtimaline karşı bunlara dair örnekler muhasebeleştirme örnekleri içerisinde sunulmuştur.

İkinci olarak veri madenciliği yapan işletmeler için sözleşmesi konusu olup bu işletmelerin madencilikten elde ettikleri kripto paraların yine stoklar sınıfında gösterilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

6. KRIPTO PARA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖRNEKLER

Kripto paraların ne şekilde muhasebeleştirileceğine yönelik örnekler aşağıda detaylandırılmıştır.

A: Kripto Paranın Hazır Değer Olarak Muhasebeleştirilmesi

Örnek: ABC İşletmesi 20.04.2020 tarihinde İş Bankası aracılığıyla 8 Bitcoin (BTC) satın almıştır. İşletme 25.05.2020 tarihinde 3 BTC'yi Türk Lirası'na çevirmiştir. 31.12.2020 tarihi itibarıyla elinde kalan 5 BTC'yi değerlemeye tabi tutmuştur. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır (2020 yılı için döviz kurları ve Bitcoin (BTC) fiyatı ve TL karşılıkları aşağıdaki gibi olup rakamlarda ortalamalar kullanılmıştır).

20.04.2020 tarihinde 1\$ = 7,60 TL 1 BTC = 7.150\$

25.05.2020 tarihinde 1\$ = 7,57 TL 1 BTC = 9.250\$

31.12.2020 tarihinde 1\$ = 9,30 TL 1 BTC = 29.000\$

20.04.2020 Tarihinde yapılması gereken kayıt

108 DİĞER HAZIR DEĞERLER HS.	434.720	
108.10 Kripto Paralar Hs.		
108.10.01 Bitcoin		
	102 BANKALAR HS.	434.720
	102.01 İş Bankası	
8 BTC x 54.340 =434.720		
Bitcoin Satın Alma Kaydı		

25.05.2020 Tarihinde yapılması gereken kayıt

102 BANKALAR HS.	210.067,5	
102.01 İş Bankası		
	108 DİĞER HAZIR DEĞERLER HS.	163.020
	108.10 Kripto Paralar Hs.	

108.10.01 Bitcoin		
646 KAMBİYO KÂRLARI HS.		47.047,5
3 BTC x 54.340 =163.20		
Kur Farkı = 3 x (70.022,5- 54.340) =47.047,5		
Bitcoin TL'ye çevrilmesi ve kâr elde edilmesi		

31.12.2020 Tarihinde yapılması gereken kayıt

108 DİĞER HAZIR DEĞERLER HS.	1.076.800	
108.10 Kripto Paralar Hs.		
108.10.01 Bitcoin		
646 KAMBİYO KÂRLARI HS.		1.076.800
5 BTC x 54.340 =271.700		
Kur Farkı = 5 x (269.700- 54.340) = 1.076.800		

B: Kripto Paranın Değerli Maden Olarak Muhasebeleştirilmesi

Örnek: ABC İşletmesi 15.07.2020 tarihinde 1 Bitcoin (BTC) peşin olarak satın almıştır. İşletme 20.10.2020 tarihinde almış olduğu 1 BTC'yi satmıştır. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır (2020 yılı için döviz kurları ve Bitcoin (BTC) fiyatı ve TL karşılıkları aşağıdaki gibi olup rakamlarda ortalamalar kullanılmıştır).

15.07.2020 tarihinde 1\$ = 7,90 TL 1 BTC = 9.500\$

20.10.2020 tarihinde 1\$ = 9,15 TL 1 BTC = 11.800\$

15.07.2020 Tarihinde yapılması gereken kayıt

108 DİĞER HAZIR DEĞERLER HS.	75.050	
108.10 Kripto Paralar Hs.		
108.10.01 Bitcoin		
100 KASA HS		75.050
100.10 TL Kasası		
1 BTC x 75.050 =75.050		

Bitcoin Satın Alma Kaydı		
--------------------------	--	--

20.10.2020 Tarihinde yapılması gereken kayıt

100 KASA HS.	107.970	
100.10 TL Kasası		
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER HS.		75.050
108.10 Kripto Paralar Hs.		
108.10.01 Bitcoin		32.920
646 KAMBİYO KÂRLARI HS.		
1 BTC x 75.050 =75.050		
Kur Farkı = 1 BTC x (107.970 – 75.050) =32.920		
Bitcoin satılması ve kâr elde edilmesi		

C: Kripto Paranın Ticari Mal Olarak Muhasebeleştirilmesi

Örnek: Kripto para ticareti ile uğraşan ABC işletmesi 20.09.2020 tarihinde 93.810 TL'ye aldığı 1 Bitcoinini 15.11.2020 tarihinde 153.450 TL'ye satmıştır. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

15.11.2020 Tarihinde yapılması gereken kayıt

100 KASA HS.	153.450	
100.20 Bitcoin Kasası		
600 YURTİÇİ SATIŞLAR HS.		153.450
Bitcoin karşılığ mal satışı		

Maliyet Kaydı

621 SATILAN TİC. MAL. MAL.HS	93.810	
153 TİCARİ MALLAR HS.		93.810

Maliyet kaydı		
---------------	--	--

D: Kripto Para Madenciliğinde Muhasebe İşlemleri

Örnek: ABC İşletmesi bitcoin madenciliği yapmak gerekli olan teknik ekipmanları 30.000 TL'ye satın alıyor. İşletmenin aylık personel gideri 10.000 TL olup, işletme bir aylık üretim esnasında 8.000 TL'lik elektrik giderine katlanıyor ve 1 Bitcoin elde ediyor. Daha sonra elde edilen bu bitcoini yurtdışına 80.000 TL'ye satıyor. Bu durumda yapılması gereken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

710 DİREKT İLK MAD. VE MALZ. HS	30.000	
710.10 Teknik Ekipman		
720 DİREKT İŞÇİLİK GİDERİ HS.	10.000	
730 GENEL ÜRETİM GİDERİ HS.	8.000	
730.10 Elektrik Gideri		
100 KASA HS.		48.000
Maliyetlerin Muhasebeleştirilmesi		

157 DİĞER STOKLAR HS.	48.000	
711 DİR. İLK MAD.VE MALZ. YAN. HS		30.000
721 DİR. İŞ. GİD. YAN. HS.		10.000
731 GENEL ÜR. GİD. YAN HS.		8.000
Maliyetlerin ilgili stok hesabına aktarımı		

100 KASA	80.000	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR		80.000
Bitcoin yurtdışı satış kaydı		
623 DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ HS.	48.000	

Maliyet kaydı	157 DİĞER STOKLAR HS.	48.000
---------------	-----------------------	--------

SONUÇ

Dünyada kripto para kullanımının yaygınlaşmasına rağmen ülkemizde olduğu gibi henüz birçok ülkede herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) 27.06.2013 tarihinde yayınladığı 6493 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” ile elektronik para kavramı kanuna eklenmiştir. Ancak kripto paralar kanun kapsamında elektronik para olarak değerlendirilmemekte, dolayısıyla da ilgili kanun çerçevesinde gözetim ve denetimi mümkün görülmediği belirtilmiştir (BDDK, 6493 sayılı Kanun).

Ülkemizde olduğu gibi birçok ülkede kripto paraların ne şekilde muhasebeleştirileceği konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte kripto paraların kayda alınması, değerlendirilmesi ve raporlanması hususunda uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda muhasebeleştirme işlemleri gerçekleştirilebilmektedir.

Her ne kadar kripto paralar hakkında bir regülasyon olmasa da kripto paraların var olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. İşletmeler tarafından kripto paralar alım-satım veya madencilik işlemlerine konu edilmektedir. Dolayısıyla bu işlemlerin muhasebe kayıtlarının yapılması zorunluluğu doğmaktadır.

Ulusal ve uluslararası muhasebe standartlarında kripto paralar ile ilgili bir düzenlemenin yapıp yapılmayacağı bilinmese de muhasebe kayıtlarının yapılması bir zorunluluktur.

Spekülatif amaçlı alım-satım yapan işletmeler için kripto paraların hazır değerler içerisinde gösterilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz. Her ne kadar yasal bir düzenleme olmasa da “Özün Önceliği” kavramı gereği kripto paraların “108 Diğer Hazır Değerler” hesabında izlenmesi gerekir. Biçimsel olarak elektronik para olarak görülmeyen kripto paralar, özünde işletmeler tarafından yatırım amaçlı bir değişim aracı olarak görülmektedir.

Ayrıca kripto para madenciliği yapan işletmeler tarafından kripto paralar üretildikten sonra “157 Diğer Stoklar” hesabında izlenmelidir. Örneğin Bitcoin arzı 21 milyon adet ile sınırlanmış olup günümüze kadar yaklaşık 18,5 milyon adeti madencilik ile çıkartılmıştır.

Ülkemizde kripto paralar için bir regülasyon yapılması durumunda karşılaşılabilecek işletme türlerinden biri de aynen döviz büroları gibi kripto para alım-satımı yapan işletmeler olacaktır. Bu durumda bu işletmeler için kripto paraların “153 Ticari Mallar” hesabında izlenmesi uygun olacaktır.

Araştırmanın Etik Yönü: Çalışmamızın, etik kurul izni için belirtilen yöntemlerin bir ya da birden fazlasını içermediğini; bu sebeple de herhangi bir etik kurul izni gerektirmediğini; çalışmanın hazırlanmasında ve yayın sürecinde hiçbir etik kural ihlali yapılmadığını kabul ve beyan ederiz.

Çatışma Beyanı: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

- Aslantaş Ateş, B. (2016). Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 349-366
- Dizkırıncı, A.S. ve Gökgöz, A. (2018). Kripto Para Birimleri ve Türkiye’de Bitcoin Muhasebesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 4(2), 92-105
- Eren, B. S., Erek, M. S. & Buyruk Akbaba, A. N. (2020). Kripto Para Kavramı ve Muhasebeleştirilmesi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 9(2). 1340-1367
- Gröblacher, M. (2018). Cryptocurrencies (Bitcoins) in Financial Reporting-New Challenge for Accountants. Singidunum University International Scientific Conference: The Role of Financial and Non-Financial Reporting in Responsible Business Operation, 88-93
- Güdelci, E. (2020). Ufrs Kapsamında Kripto Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi: Kripto Paralar Gerçekten Para Mı?. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(2), 237-257.
- Günay, H. F. & Kargı, V. (2018). Kripto Paranın Vergilendirilmesi Fikrinin Mali Yönden Değerlendirilmesi. *Journal of Life Economics*, 5(3), 61-76
- Kızıllı, E. (2019). Türkiye’de Kripto Paranın Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi. *Mali Cozum Dergisi/Financial Analysis*, 29(155). 179-196
- Prochazka, D. (2018). Accounting for Bitcoin and Other Cryptocurrencies Under IFRS: A Comparison and Assessment of Competing Models, *The International Journal of Digital Accounting Research*, 18, 161-188.
- Raiborn, C. & Sivitanides, M. (2015). Accounting issues related to Bitcoins. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 26(2), 25-34.
- Ramrakhiani, N. V. (2018). An Introductory Outlook: What are the Prospective and Current Issues with Regard to Accounting for Cryptocurrency?, Dublin Business School, International Accounting and Finance Department, Master Thesis
- Serçemeli, M. (2018). Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, (639), 33-66.
- Temelli, F. (2019). Kripto Para Birimlerinden Bitcoin ve Muhasebe Açısından Değerlendirilmesi. *İktisadi Yenilik Dergisi*, 6(2), 107-119.
- IBM (2021). İnternet. Erişim Tarihi: 18.11.2021. <https://www.ibm.com/tr-tr/topics/what-is-blockchain>. adresinden alındı.
- TFRS (2020). İnternet. Erişim Tarihi: 19.11.2021. <https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/10239/TFRS-2020-Seti>. adresinden alındı.
- TMS (2020). İnternet. Erişim Tarihi: 19.11.2021. <https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/10239/TFRS-2020-Seti>. adresinden alındı.
- WEB1 (2021). İnternet. Erişim Tarihi: 19.11.2021. <https://www.marcopolonetwork.com/articles/distributed-ledger-technology/?technology/?redirect=true>. adresinden alındı.
- BDDK (2019). İnternet. Erişim Tarihi: 20.11.2021, <http://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru/051201.pdf>. adresinden alındı
- Sixt, E. & Himmer, K. (2019). İnternet. Erişim Tarihi: 20.11.2021. Accounting and Taxation of Cryptoassets. Çevrimiçi: <https://ssrn.com/abstract=3419691>. adresinden alındı.
- Sert, T. (2019). Sorularla Blockchain. Erişim Tarihi: 21.11.2021. <https://bctr.org/dokumanlar/SorularlaBlockchain>. adresinden alındı.